

Předmluva

Tento sborník je výsledkem několikaletého vědeckého projektu, jehož cílem bylo podchytit ve vztahu k sociální integraci osudy migrantů-uprchlíků z Československé republiky z let 1966-1983. Předkládané texty se pokoušejí najít empirickou odpověď na otázku, zda je integrace (ve smyslu vícenásobné inkluze) nejen v sociologickém slova smyslu možná, a přitom upozornit na pozitivní i negativní faktory, které v tomto procesu sehrávají důležitou roli. Dílčí problémy spojené s integrací (délka trvání integračních procesů, jejich průběh, motivace a výsledný stav) patří ke stěžejním sociologickým otázkám již od vzniku této disciplíny a s rozmachem společenskovědního bádání, globalizačními procesy a zvyšujícím se relativním i absolutním počtem migrantů ve světě jejich význam dále roste.

Tato tematika tak neztrácí v dnešním diskursu na aktuálnosti. Politická popotávka po způsobech „korektní“ integrace (asimilace) je přitom jen jednou stranou mince, vedle toho má tato otázka podstatný význam pro celkové pochopení, jak fungovala a funguje naše společnost. Editoři tohoto sborníku proto věří, že následující příspěvky mohou přinést důležité podněty k dalšímu bádání o migraci, byť jen v omezeném, středoevropském měřítku.

* * *

Ve stěžejní studii tohoto sborníku se Richard Basler věnuje sociální integraci jednotlivých Čechů a Slováků, kteří odešli do Rakouska z politických důvodů v letech 1966-1983 – a jejich inkluzi do již existujících sociálních systémů. Zabývá se jejími různými aspekty, ať už z hlediska kulturního, sociálního, emocionálního apod. V rámci sociologického průzkumu byly vypracovány otázky, které se zaměřily na stručné shrnutí životní dráhy v bývalém Československu (údaje o studiu, zaměstnání, dosažených úspěších atd.), na okolnosti spojené s příchodem do Rakouska (kdy, jak, s kým, kde, kdo s výjezdem pomohl nebo nepomohl atd.),

na institucionální okolnosti příchodu do Rakouska (pomoc rakouských institucí a krajanských spolků a privátních osob), na první dojmy z přijetí v Rakousku (ze strany úřadů, obyvatelstva, krajanů apod.), na profesní uplatnění v Rakousku po emigraci (obor, další vzdělávání, jiná činnost...), na uplatnění dalších rodinných příslušníků v Rakousku (obor, další vzdělávání, jiná činnost...) i na osobní vzpomínky (např. jaký byl život v emigraci, některé zajímavé momenty, humorné i nepříjemné situace). V tomto směru byly využity i rozhovory vedené Marií Brandeis.

Studie socioložky Margity Urbanek přináší výsledky integračních procesů Čechů a Češek, kteří odešli, resp. uprchli po roce 1968 do Rakouska. Vyhodnocení těchto s časovým odstupem vedených biografických rozhovorů, rozšířených o doplňkové informace, osvětluje z nových aspektů integrační procesy konce 20. století v Rakousku a signalizuje změny v rakouské společnosti.

Etnolog Stanislav Brouček analyzuje význam města Vídně pro české a slovenské uprchlíky a zároveň se vrací k jejich osobním prožitkům. Neopomíná ani různý přístup exulantů k bývalé vlasti a jejich obyvatelům.

Významem Vídně pro český a slovenský exil po roce 1968 v souvislosti s opatřeními ze strany československých bezpečnostních složek, jejichž cílem bylo rozštěpení československého exilu, se zabývá ve svém příspěvku historik Tomáš Grulich.

V rozhovoru, který vedla Marie Brandeis s Karlem Schwarzenbergem, se tato výrazná osobnost české polistopadové politiky vrací k osobním zážitkům z roku 1968, které předznamenaly jeho pomoc československému posrpnovému exilu.

Dva příspěvky slavisty Gero Fischera esejisticky nastiňují dva rozdílné lidské osudy, které přivedly jejich nositele po roce 1968 z Československa do Rakouska, kde svým způsobem obohatili běžný život tamější společnosti.

Praha 2017

Richard Basler – Helena Basler – Jiří K. Kroupa